

3. Денисюк Д.С. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 8 (246). С. 100-104.

4. Статус поліції : міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. К. : Москаленко О.М., 2013. – 588 с.

5. Проневич О. С. Функції поліції (міліції): нормативно-доктринальна інтерпретація. Право і Безпека. 2010. № 4. С. 141–146.

6. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / за ред.: Ю. І. Римаренка, Є. М. Моїсеєва, В. І. Олефіра. К. : КНТ, 2008. 816 с.

Одержано 22.04.2021

УДК 342.97

Віталій Сергійович ГУЖВА,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОБ'ЄКТАМИ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

На сьогоднішній день, громадяни України легально володіють вогнепальною зброєю у загальній кількості близько 1,3 млн. одиниць. Незважаючи на таку значну кількість вогнепальної зброї в обігу, ці правовідносини в країні досі не врегульовані жодним законом. Усі питання, пов'язані з обігом цивільної зброї, вирішуються виключно підзаконними нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України та інших міністерств і відомств. Більше того, нормативні акти МВС України, що регулюють обіг вогнепальної зброї в державі, фактично дублюють основні положення колишнього радянського законодавства. Переважна більшість норм є тепер анахронізмом та не регламентує навіть усталених суспільних відносин у сфері обігу зброї. Також досі відсутній єдиний державний реєстр власників зброї, немає будь-якої класифікації сучасної зброї тощо. В свою чергу, відсутність узгодженої термінології та класифікації призводить, з одного боку, до вільного трактування і неузгодженості, а з другого – створює підґрунтя для зростання корупції у цій сфері [1].

У зв'язку з викладеним постає необхідним окрім законодавчого врегулювання відносин, що виникають під час обігу в Україні

зброї, ще й посилення здійснення адміністративного нагляду за відповідними об'єктами дозвільної системи.

З метою вироблення певних напрямків здійснення адміністративного нагляду за об'єктами дозвільної системи постає необхідним звернення до наукових праць щодо розуміння дозвільної системи.

Варто назвати монографічне дослідження О.В. Джафарової присвячене дослідженню дозвільної діяльності органів публічної адміністрації в Україні, яка у своїй праці дійшла висновку, що підґрунтям для визначення змісту таких категорій, як «дозвільна система», «дозвільна діяльність» та «дозвільні відносини» є правові норми, в яких закріплюються правові засоби, що безпосередньо реалізуються в правовідносинах (об'єкт, суб'єкт, зміст), що є юридичною конструкцією (макетом) дозвільної діяльності та дозвільної системи. О.В. Джафарова наголошує на необхідності вести мову не про «дозвільну систему», а про окремий публічно-правовий інститут, адже саме таке визначення є найбільш прийнятним для юридичної термінології та найбільш повно розкриває сутність і призначення цього правового явища, оскільки забезпечує цілісне, закінчене регулювання відносин з приводу реалізації та охорони суб'єктивних прав та виконання обов'язків, спрямованих на забезпечення безпеки життя, здоров'я та майна громадян, природного навколишнього середовища, суспільства, держави та національних інтересів [2, с. 41]. У зв'язку із вказаним, дозвільну діяльність варто розглядати як один із основних правових інструментаріїв держави, який застосовується для забезпечення балансу (погодження) індивідуальних, групових та національних інтересів при збереженні пріоритету прав і свобод людини і громадянина. Крім того, в аспекті нашої мети дисертаційної роботи, дозвільну діяльність органів публічної адміністрації слід розуміти з позицій системи правовідносин превентивного та охоронного змісту, що виникають з приводу здійснення державними органами, фізичними та юридичними особами діяльності, яка несе в собі потенційну небезпеку для життя, здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища, національних інтересів держави [2, с. 31].

Слушно є наукова праця С.В. Діденко, який розглянув адміністративно-правове забезпечення обігу й застосування зброї в Україні. С.В. Діденко звертає увагу, що дозвільна система у сфері обігу зброї – це визначений нормами адміністративного права спеціальний інститут адміністративного права, який визначає для суб'єктів права звужений правовий «коридор» щодо видання дозволів на право придбання, зберігання, носіння, перевезення визначених

видів зброї, а також проектування, будівництва, відкриття та функціонування об'єктів, де зберігається чи використовується зброя, а також чіткий (дозвільний) перелік можливих і необхідних варіативних дій для суб'єктів правовідносин у цій сфері, вихід за який є адміністративним правопорушенням і тягне за собою притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності [3, с. 122-123]. У свою чергу, С.В. Діденко доводить, що дозвільна система у сфері обігу зброї має превентивну мету – не допустити випадкового або навмисного застосування зброї сторонніми особами, запобігання посягань на життя і здоров'я людей, забезпечення громадського порядку, захисту права власності, публічного інтересу держави й суспільства в цілому шляхом урегулювання питань видання, анулювання, переоформлення різноманітних дозволів і ліцензій у цій сфері; установлення переліку повноважень суб'єктів публічної адміністрації щодо видання, анулювання, переоформлення різноманітних дозволів у цій сфері; попередження незаконного обігу зброї; установлення порядку поводження зі зброєю, зокрема її зберігання, обліку та носіння; регламентації порядку дій при раптовій її втраті; превенції безпідставного її застосування; попередження посягань з її використанням; установлення та застосування адміністративної відповідальності за порушення дозвільних правил і створення умов для притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які скоїли в цій сфері кримінальні проступки [3, с. 122].

В аспекті зазначеного, спостерігаємо, що завдячуючи здійсненню уповноваженим суб'єктом дозвільної системи забезпечується відповідний баланс дотримання прав людини і не допустити випадкового отримання дозволу на відповідний об'єкт дозвільної системи особою, яка не може мати такого права із врахуванням різних факторів чи то, із фізичного стану чи певного відношення до дотримання правових норм у суспільстві.

В той же час, В.А. Гуменюк наголошує на тому, що дозвільну систему слід розглядати в двох площинах: з одного боку, це, так би мовити, «дозвільний порядок», який регламентує певні юридичні дії, що здійснюються різними суб'єктами, з іншого – специфічна діяльність органів внутрішніх справ з організації нагляду за здійсненням спеціальних правил функціонування деяких об'єктів господарювання, а також поводження з предметами та речовинами підвищеної небезпеки, безконтрольне зберігання та використання яких може завдати суттєвої шкоди суспільним інтересам [4, с. 30]. В аспекті нашої праці, доречно вказати позицію В.А. Гуменюка, який вказує, що дозвільна система має відповідне значення, що має

прояв у завданнях, які покладаються на органи внутрішніх справ у зв'язку із її здійсненням, а саме: попередження порушень правил придбання, обліку, зберігання, перевезення, використання та знищення предметів і речовин, щодо яких встановлено особливий режим реалізації права власності; недопущення використання підконтрольних об'єктів та предметів не за призначенням, із злочинною чи іншою протиправною метою; запобігання крадіжкам та втраті предметів і речовин, на які встановлено дозвільну систему; застосування до порушників правил дозвільної системи передбачених законом заходів адміністративного впливу [4, с. 31].

В цілому, ми можемо констатувати, що здійснення адміністративного нагляду за об'єктами дозвільної системи спрямовано на забезпечення життя, здоров'я людини, безпеки навколишнього природного середовища та національних інтересів, що здійснюється шляхом реалізації превентивних заходів щодо недопущення відповідних порушень у сфері обігу об'єктів дозвільної системи та притягнення до юридичної відповідальності осіб у випадку порушення встановлених правил.

Звернемо увагу, що провідним суб'єктом здійснення адміністративного нагляду у сфері дозвільної системи є Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, як структурний підрозділ центрального органу управління поліції, який у межах компетенції організовує та забезпечує виконання Національною поліцією України покладених на неї законодавством України функцій щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності [5].

Згідно наказу Національної поліції України від 27.11.2015 № 123 «Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції» Департамент превентивної діяльності у сфері дозвільної системи наділений наступною компетенцією: 1) здійснює контроль за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання та використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система; 2) у межах визначених законодавством України повноважень поліції забезпечує видачу та анулювання відповідно до законодавства дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і

використання яких встановлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи органів внутрішніх справ, а також на відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поведінки з ними та їх застосування, а також у межах компетенції здійснює контроль за справлянням надходжень до бюджету шляхом перевірки наявності передбачених законодавством платіжних документів (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання платних послуг, які надаються ДПД та відповідними підрозділами ГУНП; 3) у межах компетенції у визначеному законодавством України порядку організує прийняття, зберігання та передачу вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, пристроїв, боєприпасів, а в разі знищення – її подальшу передачу до складів озброєння територіальних органів поліції та установ забезпечення Національної поліції України [5].

Отже, реалізуючи відповідні повноваження підрозділ Національної поліції забезпечує здійснення адміністративного нагляду за об'єктами дозвільної системи та спрямовує своє зусилля на відновлення балансу дотримання прав і свобод людини і громадянина та публічної безпеки.

Список бібліографічних посилань:

1. Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї: пояснювальна записка до проекту Закону України від 06.11.2020 № 4335 URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=70363&pf35401=537843>.

2. Джафарова О.В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: адміністративно-правові засади: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. X, 2015. 572 с.

3. Діденко С.В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. К., 2016. 443 с.

4. Гуменюк В.А. Адміністративно-правове регулювання здійснення органами внутрішніх справ дозвільної системи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. X., 1999. 202 с.

5. Про затвердження Положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 27.11.2015 № 123. К., 2015. 11 с.

Одержано 22.04.2021

УДК 342.9(477)

Олена Миколаївна ГАЛКІНА,

*кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем забезпечення діяльності поліції
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9095-9463>*

КОДИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА НА ПОЧАТКУ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Питання про кодифікацію адміністративного права було поставлено на порядок денний ще на початку 20-х р. ХХ ст. спочатку у РРФСР, а потім і в Україні, що повною мірою відповідало загальним кодифікаційним планам радянської влади [1]. Необхідність подібної роботи пояснювалася двома основними причинами. По-перше, вважалось, що відсутність кодифікації норм адміністративного права обумовлює існування правових норм адміністративного права, які суперечать, виключають одна одну. І, по-друге, некодифіковане адміністративне право сприяло зростанню прогалин у праві [2]. Поряд із цим, положення проекту Адміністративного статуту Російської Федерації, як називався в РРФСР проект кодексу, були взяті за основу проекту Адміністративного кодексу УРСР [3; 4, с. 55], що і визначило основні напрямки та методи самої роботи з розробки законопроекту.

Процес роботи над зазначеним законопроектом був досить інтенсивним. Наслідком такої роботи стала підготовка вже у 1922 р. примірної схеми Адміністративного кодексу УРСР, яка на початку 1923 р. була розіслана іншим наркоматам та відомствам для ознайомлення. У цьому ж році схема Адміністративного кодексу була відправлена НКЮ УРСР для відгуку НКЮ РРФСР. Самі ж матеріали майбутнього кодексу розсиланню не підлягали, оскільки ще перебували на стадії внутрішньовідомчого доопрацювання. Головним